

LAUDATO SI': OVER DE ZORG VOOR ONS GEMEENSCHAPPELIJK HUIS

EEN LEIDRAAD VOOR DISCUSSIE

INLEIDING

Deze leidraad voor discussie bij Laudato Si' kan helpen om dit belangrijke document uit te diepen en er met anderen over uit te wisselen. Deze leidraad bevat tevens handreikingen voor gebed, bezinning en discussie.

Het discussie gedeelte van de leidraad bevat aanhalingen en discussievragen over een verscheidenheid aan thema's waar Laudato Si' de aandacht op vestigt.

De gespreksleider zou van tevoren moeten vaststellen welke onderwerpen tijdens een sessie aan de orde komen. Gezien het grote aantal thema's waarop paus Franciscus in Laudato Si' ingaat, kunnen onderwerpen over enkele sessies worden verdeel.

PRAKTISCHE SUGGESTIES VOOR EEN BIJEENKOMST

Materialen

Maak minstens een week van te voren de volgende materialen beschikbaar voor de deelnemers:

- Een volledige kopie van de encycliek Laudato Si' van paus Franciscus. Kopieën kunnen worden besteld bij bestel@rkk.nl
- Enkele extra kopieën van de encycliek

Inrichting van de zaal

Arrangeer de stoelen in een kring en creëer een meditatieve sfeer met een open Bijbel op een laag tafeltje in het midden van de cirkel. Open de Bijbel bij Genesis 1.

Verloop van de bijeenkomst

I. Introductie – 5 minuten.

Nodig iedereen uit om zichzelf kort te introduceren en te zeggen waarom hij of zij is gekomen. Houd de introductie kort.

II. Openingsgebed en inleidende bezinning – 5 minuten.

Nodig iedereen uit om zichzelf in de tegenwoordigheid van God te plaatsen.

Lector: Lees het verhaal van de schepping in Genesis 1 – 23.

Houd een korte pauze in stilte voor bezinning over het woord van God, ongeveer 20 seconden.

Leider: Laten we nu samen het Lied van de Schepping van Franciscus van Assisi bidden.

Allen: Geprezen zijt Gij, o Heer, door al uw schepselen,
                    vooral heer broeder zon,
                    die de dag is en door wie u ons licht geeft.
                    En hij is prachtig en stralend met grote luister;
                    en draagt een gelijkenis met U, Allerhoogste.
                    Geprezen zijt Gij, mijn Heer, door zuster maan en de sterren,
                    in de hemel hebt U hen gevormd, helder, kostbaar en prachtig.

Geprezen zijt Gij, mijn Heer, door broeder wind,
en door de lucht, bewolkt en rustig en allerlei soort weer
waardoor U voedsel aan uw schepselen geeft.
Geprezen zijt Gij, o Heer, om zuster water,
die heel nuttig is en nederig en kuis.
Geprezen zijt Gij, o Heer, om broeder vuur,
door wie U de nacht verlicht,
en hij is prachtig en stoer en sterk. *

III. Achtergrondinformatie – 5 minuten

Heet iedereen welkom en herinner hen eraan dat het doel van de bijeenkomst is om in geloof na te denken over de encycliek *Laudato Si'* van paus Franciscus. De titel is genomen uit de eerste regel van het Zonnelied: “*Laudato Si', mi Signore*” of “*Geprezen zij U, mijn Heer.*” In de woorden van dit mooie lied van Franciscus van Assisi worden wij eraan herinnerd dat ons gemeenschappelijk huis is als een zuster met wie wij ons leven delen en een mooie moeder, die haar armen uitspreidt om ons te omhelzen.

Een encycliek is een brief die een lerend document is van de heilige vader. Een “sociale encycliek” past de bestaande, traditionele morele leer van de Kerk toe op de sociale en economische hedendaagse uitdagingen.

Discussie– 30 minuten.

Deel enkele leidraden uit voor de discussie. Herinner de deelnemers eraan dat het doel van de discussie is om ons geloof te onderzoeken en met elkaar te praten over hoe wij deze in de praktijk kunnen brengen; niet om met elkaar in debat te gaan.

Sommige groepen vinden het handig om de “wederzijdse informatie” methode te gebruiken om de uitwisseling op gang te brengen. Elke deelnemer deelt zijn of haar gedachten over een vraag mee en nodigt dan iemand anders uit die dat nog niet heeft gedaan. Wees zeker dat iedereen een gelegenheid heeft om op iedere vraag een antwoord te geven.

Om een positieve sfeer te scheppen voor geloofsuitwisseling, vraag de deelnemers om zich aan deze eenvoudige richtlijnen te houden:

- Luister aandachtig.
- Spreek in de eerste persoon enkelvoud. (Neen verantwoordelijkheid voor wat je zegt. Spreek niet voor ‘hen’).
- Help iedereen om deel te nemen (domineer het gesprek niet).
- Blijf bij het onderwerp en houd je aandacht gericht op de boodschap van paus Franciscus.
- Wees altijd respectvol en vriendelijk.

Vervolg acties – 10 minuten

Nodig deelnemers van de groep uit om te discussiëren en uit te wisselen over wat ze kunnen doen met wat ze geleerd hebben: als familieleden, arbeiders, eigenaren, gebruikers en stemmers.

Laat spontane ideeën opkomen over welke veranderingen van levensstijl je kunt maken, individueel of als familieleden, om je eigen consumptie te verminderen om zo Gods schepping beter te beschermen.

Slotgebed – 5 minuten

Voorganger: Laten wij eindigen door onze intenties uit te spreken, gebaseerd op de overwegingen en gesprekken van vandaag. Ik zal dadelijk beginnen met enkele voorbeelden. Ik nodig jullie dan uit om jullie eigen intenties er aan toe te voegen. Na iedere intentie zullen we antwoorden: "Heer, verhoor ons gebed."

- We bidden voor de gave van ontzag en verwondering, dat we Gods schepping mogen herkennen als een gave. Laat ons bidden...
- We bidden om Gods bijstand om samen te werken om ons gemeenschappelijk huis te beschermen. Laat ons bidden...

Nadat de deelnemers klaar zijn met het aanbieden van intenties, sluit dan af met het volgende gebed uit Laudato Si':

Een christelijk gebed met de schepping

Wij loven U, Vader, met alle schepselen,
die uit Uw machtige hand zijn voortgekomen.
Zij zijn de Uwe en zijn vervuld van Uw aanwezigheid
evenals van Uw tederheid.

Geloofd zijt Gij.
Zoon van God, Jezus,
alle dingen zijn door U geschapen.
U hebt U in de moederschoot van Maria gevormd,
U hebt deel uitgemaakt van deze aarde
en Gij hebt met menselijke ogen naar deze wereld gekeken.
Vandaag leeft Gij in elk schepsel
met Uw heerlijkheid van Verrezene.

Geloofd zijt Gij.
Heilige Geest, die door Uw licht
deze wereld naar de liefde van de Vader richt
en het zuchten van de schepping vergezelt,
Gij leeft ook in ons hart
om ons op te wekken tot het goede.

Geloofd zijt Gij.
O God, Drie-één,
verheven gemeenschap van oneindige liefde,
leer ons U te schouwen
in de schoonheid van het universum,
waar alles ons van U spreekt.

Wek onze lof en dankbaarheid
voor elk wezen dat Gij geschapen hebt.
Geef ons de genade
ons innig één te voelen met al wat bestaat.

God van liefde, toon ons
onze plaats in deze wereld
als instrument van Uw genegenheid
voor alle wezens van deze aarde,
omdat geen enkel door U vergeten wordt.

Verlicht de machthebbers en geldbezitters
opdat zij zich hoeden voor de zonde van onverschilligheid,
het algemeen welzijn liefhebben, de zwakken begunstigen,
en zorg dragen voor deze wereld waarop wij wonen.

De armen en de aarde smeken:

Heer, grijp ons

door Uw macht en Uw licht

om elk leven te beschermen,

om een betere toekomst voor te bereiden,

opdat uw Rijk van gerechtigheid, vrede, liefde en schoonheid zou komen.

Geloofd zijt Gij.

Amen.

Wegzending

Bedank de deelnemers voor het delen van hun overdenkingen en wens hen een veilige thuisreis.

Of je mag de deelnemers uitnodigen voor een drankje met mededeelnemers na de sessie.

Sommige groepen willen graag eindigen met de vredeswens. Als er nog meer sessies gaan volgen, denk er dan aan om details van de volgende bijeenkomst aan te kondigen.

THEMA'S

Ons gemeenschappelijk huis

"Ik nodig iedereen uit voor een nieuwe dialoog over de wijze waarop wij de toekomst van de planeet gestalte geven. Wij hebben behoefte aan een gesprek dat ons allen verenigt, omdat de uitdaging van het milieu die wij meemaken, en de menselijke wortels ervan ons aangaan en ons allen raken."(nr. 14)

"Het klimaat is een gemeenschappelijk goed, van allen en voor allen." (nr. 23)

"De urgente uitdaging om ons gemeenschappelijke huis te beschermen omvat de bezorgdheid om heel de mensenfamilie te verenigen in het zoeken naar een houdbare en integrale ontwikkeling, aangezien wij weten dat de dingen kunnen veranderen." (nr. 13)

Vragen

1. Paus Franciscus vraagt om dialoog, waaraan "iedereen" mag deelnemen. Wie mag deelnemen aan het gesprek en wie in het algemeen niet? Met wie worden katholieken uitgenodigd om over de toekomst van ons gemeenschappelijk huis te dialogeren?
2. Het klimaat hoort aan iedereen toe en is bedoeld voor iedereen, maar toch wordt een disproportioneel gedeelte van de aardse bronnen geconsumeerd door de rijke landen. Wat stelt paus Franciscus voor over wat er moet gebeuren om dit aan de kaak te stellen?

*****

Een morele en geestelijke kwestie

"Het geheel van het heelal laat met zijn vele relaties het best de onuitputtelijke rijkdom van God zien." (nr. 86)

"Of we gelovigen zijn of niet, we zijn het er vandaag over eens, dat de aarde in wezen een gemeenschappelijke erfenis is, waarvan de vruchten bedoeld zijn om aan iedereen ten goede te komen."(93)

"Het verwaarlozen van de verplichting een juiste relatie te koesteren en te onderhouden met de naaste, jegens wie ik een plicht van zorg en bescherming heb, verwoest mijn innerlijke relatie met mijzelf, met de anderen, met God en met de aarde. Wanneer al deze relaties worden verwaarloosd, wanneer gerechtigheid niet meer op de aarde woont, dan is, zegt de Bijbel ons, alle leven in gevaar." (70)

Vragen:

1. Wat leert de natuur ons over de Schepper? Heeft jouw eigen ervaring van de geschapen wereld je geholpen om te bidden of met God in contact te komen?
2. Als we falen om voor de schepping zorg te dragen, wat heeft dat voor invloed op ons contact met onszelf, anderen, God en de aarde?
3. Nadenkend over het scheppingsverhaal in Genesis 1, 1-23, alsook in andere Bijbel passages, die paus Franciscus vernoemt in hoofdstuk 1 van Laudato Si', hoe roept de Schrift ons op om voor Gods schepping te zorgen?
4. Paus Franciscus sprak in zijn encycliek "alle mensen" aan(nr. 3). Waarom denk je dat hij dat deed?

Wij zijn met God

“We zijn God niet. De aarde gaat ons vooraf en is ons geschonken.”(67)

“Wanneer de mens zichzelf in het middelpunt plaatst, geeft het uiteindelijk de absolute voorrang aan zijn directe belangen en heel de rest wordt betrekkelijk... Het is ook de innerlijke logica van wie zegt: laten wij de economie laten regelen door de onzichtbare krachten van de markt. De effecten ervan op maatschappij en natuur zijn onvermijdelijk schadelijk.”(122-123)

“Een kwetsbare wereld door God aan de menselijke zorg toevertrouwd, doet een appel aan ons verstand om te erkennen hoe wij onze macht zouden moeten sturen, uitoefenen en beperken.” (nr.78)

Vragen

1. Hoe heeft de verkeerde visie van de menselijke rol in de wereld, die paus Franciscus in de hierboven aangehaalde citaten beschrijft, bijgedragen tot veel van de problemen die hij in hoofdstuk 1 noemt, zoals vervuiling, klimaatverandering, toegang tot veilig, drinkbaar water, verlies van biodiversiteit en wereldwijde ongelijkheid?
2. Lees de paragrafen 67-69 van Laudato Si'. Hoe helpt de uitleg van paus Franciscus over de correcte interpretatie van Gen. 1,28 (over de mensheid die “heerschappij” over de aarde heeft) om onze rol in de zorg voor de aarde te verduidelijken?

*****

Integrale ecologie

“Alles is met elkaar verbonden. Daarom is er een bezorgdheid voor het milieu vereist die verbonden is met een oprechte liefde voor de mens en een voortdurende inzet betreffende de problemen van de maatschappij.” (nr. 91)

“Een ware ecologische benadering wordt altijd een maatschappelijke benadering, die de gerechtigheid moet integreren in de discussies over het milieu, om zowel naar de kreet van de aarde als naar de kreet van de armen te luisteren.”(49)

“Er bestaan geen twee afzonderlijke crises, een milieucrisis en een maatschappelijke crisis, maar één complexe sociale en economische crisis. De richtlijnen voor een oplossing vragen om een integrale benadering om de armoede te bestrijden, de uitgesloten mensen hun waardigheid terug te geven en tegelijkertijd voor de natuur te zorgen.”(139)

Vragen

1. Integrale ecologie verbindt zorg voor mensen en zorg voor Gods schepping. Hoe is jouw bezorgdheid voor onze medemens verbonden met je bezorgdheid voor het milieu?
2. Paus Franciscus moedigt ons aan om te luisteren naar zowel de roep van de aarde en de roep van de armen (nr.49). Wat gebeurt er als we afgestemd zijn op slechts de een of de ander?

Zorg voor mensen in armoede

“Veel armen leven op plaatsen die door verschijnselen in verband met de opwarming worden getroffen, en hun middelen van bestaan zijn sterk afhankelijk van de natuurlijke reserves en de traditionele landbouw, de visvangst en de bosbouw. Zij hebben geen andere beschikbare economische middelen en andere bronnen die het hun mogelijk maken zich aan te passen aan de klimatologische effecten of het hoofd te bieden aan catastrofale situaties en zij hebben weinig toegang tot maatschappelijke diensten en verzekeringen. De klimaatveranderingen veroorzaken bijvoorbeeld migraties van dieren en planten die zich niet altijd kunnen aanpassen en dit tast op zijn beurt de productiemiddelen aan van de armsten, die zich echter verplicht zien te vertrekken in grote onzekerheid over de toekomst van hun leven en van hun kinderen. Tragisch is de toename van de migranten die de ellende ontvluchten die door het verval van het milieu wordt verergerd, die in de internationale conventies niet worden erkend als vluchtelingen en de last dragen van een leven dat zij hebben achtergelaten zonder enige wettelijke bescherming. Helaas is er een algemene onverschilligheid ten opzichte van deze tragedies, die nog altijd plaatsvinden in verschillende delen van de wereld. Het gebrek aan reacties ten opzichte van deze drama's van onze broeders en zusters duidt op het verlies van dat gevoel voor verantwoordelijkheid voor onze medemensen, waarop iedere beschaafde maatschappij is gebaseerd.”(nr.25)

“De economie is gericht op iedere technologische ontwikkeling met het oog op de winst zonder aandacht te besteden aan eventuele negatieve gevolgen voor mensen.” (nr.109).

“Een technologische en economische ontwikkeling die geen betere wereld en een integraal hogere kwaliteit van leven achterlaat, kan niet als vooruitgang worden beschouwd. “ (nr. 194)

Vragen

1. Herlees de paragrafen 25 tot 31 en 48 tot 52 van Laudato Si'. Hoe zijn mensen in armoede – die het minste hebben bijgedragen aan de milieucrisis – vaak het meest getroffen door de verwoesting van het milieu?
2. Waarom en hoe roept ons geloof op om te reageren?

Een cultuur creëren van solidariteit, ontmoeting en verwantschap

“We moeten het bewustzijn versterken dat we één menselijke familie zijn.” (nr. 52)

“Wanneer de natuur alleen maar wordt gezien als een object van profijt en belang, dan brengt dat ook ernstige gevolgen voor de maatschappij met zich mee. De opvatting die de willekeur van de sterkste ondersteunt, heeft een geweldige ongelijkheid, ongerechtigheid en geweld voor het grootste gedeelte van de mensheid bevordert, omdat de hulpbronnen het eigendom worden van wie het eerste komt of van wie de macht heeft: de winnaar krijgt alles. Geheel in tegenstelling met het ideaal van harmonie, gerechtigheid, broederschap en vrede dat Jezus voorhoudt.” (nr. 82)

“Een wereld van onderlinge afhankelijkheid betekent niet alleen maar begrijpen dat de schadelijke gevolgen van levensstijlen, productie en consumptie allen treffen, maar vooral ervoor zorgen dat de oplossingen worden voorgesteld vanuit een wereldomvattend perspectief en niet alleen maar ter verdediging van de belangen van enkele landen.” (nr. 164)

Vragen

1. Nadenkend over de hierboven aangehaalde tekst en ook over de paragrafen 96 tot 100 van 'Laudato Si', hoe is het beeld van “macht en recht” in tegenstelling met het leven van Jezus, zijn getuigenis en leer?
2. Welke waarden zouden daarvoor in de plaats belicht moeten worden in onze plaatselijke, nationale en wereldwijde verhoudingen en in onze gesprekken over milieukwesties? Tot welke veranderingen in houdingen, perspectieven en acties zouden deze waarden kunnen leiden?
3. Zoals paus Franciscus aanduidt, leven we in een van elkaar afhankelijke wereld. Wat is onze verantwoordelijkheid ten opzichte van andere leden van de menselijke familie, gezien deze onderlinge afhankelijkheid?

*****

Klimaatverandering

“Klimaatveranderingen zijn een wereldwijd probleem met ernstige implicaties voor het milieu, de maatschappij, de economie, de politiek en voor de distributie van goederen en vormen een van de belangrijkste actuele uitdagingen van de mensheid. De ernstigste effecten zullen waarschijnlijk in de komende decennia de ontwikkelingslanden treffen.” (nr. 25)

“De mensheid wordt opgeroepen om zich van de noodzaak bewust te worden van een verandering van levensstijl, productie en consumptie, om deze opwarming te bestrijden of minstens de menselijke oorzaken, die dit voortbrengen of verergeren.” (nr. 23)

Vragen

1. Wat bemerk je plaatselijk of in andere delen van het land of de wereld dat je aan het denken zet over klimaatverandering?
2. Welke veranderingen kunnen we aanbrengen in onze levensstijl, productie en consumptie om beter voor elkaar en voor de schepping zorg te dragen?

Bescherming van het menselijk leven

“Als we rekening houden met het feit dat een menselijk wezen een schepsel is van deze wereld dat er echt op heeft te leven en gelukkig te zijn en bovendien een bijzondere waardigheid heeft, kunnen we er niet aan ontkomen om de gevolgen van milieuvervuiling, gangbare voorbeelden van vooruitgang en wegwerpcultuur in overweging te nemen,” (43)

Als we de waardigheid niet erkennen van een arme, een menselijk embryo, iemand met een beperking – om maar enkele voorbeelden te noemen – als onderdeel van de realiteit, dan wordt het moeilijk om de kreet van de natuur te horen. Alles is onderling verbonden.”(nr. 117)

“Om bevolkingsgroei de schuld te geven in plaats van het extreem en selectief consumeren door sommigen,

is een manier om de kwestie niet onder ogen te zien. Het is een poging om het huidige distributieve model te rechtvaardigen, waar de minderheid gelooft dat het recht heeft om te consumeren op een manier die nooit veralgemeeniseerd kan zijn,” (nr. 50)

Vragen

1. Hoe kunnen we werken om al Gods schepselen te beschermen, de armen en de ongeborenen inbegrepen?
2. Welke bijdrage levert ons uniek katholieke perspectief aan de milieubeweging?

*****

Wereldwijde solidariteit

“In de huidige omstandigheden van de wereldmaatschappij, waar men zoveel ongerechtigheid tegenkomt en het aantal mensen dat terzijde wordt geschoven, beroofd van de fundamentele mensenrechten, steeds meer toeneemt, verandert het beginsel van het algemeen welzijn onmiddellijk als logische en onvermijdelijke consequentie in een oproep tot solidariteit en oppositie, bij voorkeursoptie voor de allerarmsten van onze broeders en zusters.” (nr. 158).

“Om de fundamentele problemen aan te pakken, die niet door acties van landen afzonderlijk kunnen worden opgelost, wordt een mondiale consensus onontbeerlijk, die bijvoorbeeld ertoe leidt een duurzame en ge diversifieerde landbouw te plannen, hernieuwbare en weinig vervuulende vormen van energie te ontwikkelen, een grotere efficiëntie op het gebied van energie te stimuleren, een adequater beheer van bos- en zeehulpbronnen te bevorderen, voor allen de toegang tot drinkwater te waarborgen.” (nr. 164)

“Het is dringend nodig internationale verdragen tot stand te brengen, als we de zwakte van de lokale instanties op een doeltreffende wijze in te grijpen in aanmerking nemen. De relaties tussen de staten moeten de soevereiniteit van ieder waarborgen, maar ook trajecten vaststellen die worden overeengekomen om lokale catastrofes te vermijden die uiteindelijk allen zouden schaden. Er zijn wereldwijde regulerende normen nodig die verplichtingen opleggen en onacceptabele acties verhinderen, zoals bijvoorbeeld dat machtige landen op andere landen afval en hoog vervuulende industrieën afschuiven.” (nr. 173)

Vragen

1. Waarom spreekt paus Franciscus over de noodzaak van een “wereldwijde overeenkomst” om de milieu uitdagingen doeltreffend aan te gaan?
2. Hoe wordt ons land opgeroepen om onze verplichtingen van rechtvaardigheid jegens de armen in ontwikkelingslanden te vervullen?

Eucharistie en de schepping

“De Eucharistie verbindt hemel en aarde, omarmt en doordringt heel de schepping. De wereld die uit Gods handen kwam keert naar Hem terug in vreugdevolle en volledige aanbidding: in het eucharistisch brood is de schepping belichaamd in de vergoddelijking, in de heilige bruiloft, in de eenwording met de Schepper zelf.’ (2) Daarom is de Eucharistie ook een bron van licht en motivatie voor onze zorg voor het milieu, en wijst ons de weg om bewakers van de hele schepping te zijn.” (nr. 236)

“De christelijke spiritualiteit stelt een andere wijze van kwaliteit van leven voor en nodigt uit tot een profetisch en contemplatieve levensstijl, die in staat is een diepe vreugde te kennen, bevrijd van de obsessie van de consumptie.” (nr. 222)

Vragen

1. Hoe inspireert en motiveert de eucharistie onze zorg voor het milieu? Hoe zou de zondagsdienst invloed kunnen hebben op ons getuigenis gedurende de weekdays?
2. Hoe heeft onze christelijke spiritualiteit invloed (of zou deze moeten hebben) op onze leefstijl?

*****

Tijd om te handelen – individueel of als gemeenschappen

“Gelovigen moeten zelf voortdurend uitgedaagd worden om te leven in overeenstemming met hun geloof en niet in tegenstelling handelen.”(nr. 200)

“Alle christelijke gemeenschappen hebben een belangrijke rol te vervullen bij de ecologische opvoeding.” (nr. 214)

“Lokale individuen en groepen kunnen een waar verschil maken. Zij zijn in staat om een groter gevoel van verantwoordelijkheid, een sterk gemeenschapsgevoel, een bereidheid voor de ander te zorgen, een edelmoedige creativiteit en een diepe liefde voor de eigen grond te laten doordringen.” (nr. 179)

Vragen

1. Hoe ben jij persoonlijk geroepen om aan de zorg voor Gods schepping mee te werken?
2. Hoe kunnen we een serieuze dialoog in de katholieke gemeenschap aanmoedigen – in onze parochies, scholen, universiteiten en andere instellingen – over de belangrijke ethische aspecten van de milieucrisis?
3. Welke acties worden er ondernomen in onze plaatselijke gemeenschappen waar personen, families en katholieke groepen aan kunnen deelnemen?

Een tijd om te handelen – burgerlijke en politieke leiders

“Dat een politicus deze verantwoordelijkheden met de bijbehorende kosten, op zich neemt, zal ongetwijfeld botsen met de “op efficiëntie en onmiddellijk resultaat gerichte” logica van de huidige economie en politiek, maar als hij de moed zal hebben om dit te doen, zal hij opnieuw de waardigheid kunnen erkennen die God hem heeft gegeven, en zal hij een getuigenis van edelmoedige verantwoordelijkheid achterlaten.” (nr. 181)

“Omdat het recht soms ten gevolge van de corruptie niet voldoende functioneert, is er onder druk van de bevolking een politieke beslissing vereist. De maatschappij moet door middel van gouvernementele organisaties de regeringen verplichten strenge regels, procedures en strengere controles te ontwikkelen. Als de burgers de – nationale, regionale en gemeentelijke – politieke macht niet controleren, dan is er ook geen bestrijding van milieuschade mogelijk. Anderzijds kan gemeentelijke wetgeving doeltreffender zijn, als er overeenkomsten zijn tussen naburige plaatsen om eenzelfde milieupolitiek te ondersteunen.” (nr. 179)

“Wat voor soort wereld willen wij doorgeven aan hen die na ons zullen komen, aan de kinderen die aan het opgroeien zijn? “ (nr. 160)

Vragen

1. Hoe kunnen geloofsgemeenschappen in ons land betrokken zijn bij het uitoefenen van druk op politieke leiders en regeringen, zowel plaatselijk als nationaal, om verantwoordelijke behoeders te zijn van de schepping?
2. Wat zou je kunnen bedenken om burgerlijke en politieke leiders te helpen beslissingen en staatsbeleid uit te voeren die ten goede zullen komen aan de komende generaties, in plaats van alleen te werken vanuit een korte termijn visie?

*****

Een reden tot hoop

“De innerlijke vrede van iemand is nauw verbonden met de zorg voor de ecologie en het algemeen welzijn, omdat zij zich, als zij authentiek wordt beleefd, weerspiegelt in evenwichtige levensstijl, die verbonden is met een vermogen tot verwondering die leidt tot een diepgang van het leven.” (nr. 225)

“Als God het heelal uit het niets heeft geschapen, kan Hij ook in deze wereld ingrijpen en iedere vorm van kwaad overwinnen. Ongerechtigheid is dus niet onoverwinnelijk.” (nr. 74)

“Men moet niet denken dat deze krachtinspanningen de wereld niet zullen veranderen.” (nr. 2120)

Vragen

1. Gezien de geweldige uitdagingen, waarom roept ons geloof op om te hopen?
2. Hoe kunnen we Gods visioen waar maken voor een herstelde en vernieuwde relatie met God, onszelf, anderen en de schepping?

DE SOCIALE LEER VAN DE KERK

De encycliek *Laudato Si'* van paus Franciscus verscheen in juni 2015. Deze encycliek of leerdocument is de nieuwste in een serie van sociale encyclieken, door pausen geschreven over de laatste 125 jaar, toen de kerk zijn morele beginselen en sociale leer ging toepassen bij de economische en sociale problemen die ontstonden.

Jezus Christus is zowel goddelijk als menselijk. In zijn persoon belichaamt hij wat het is om een volledig menselijk leven te leven. Hij is het voorbeeld van hoe wij geroepen zijn om te leven. Zijn leer heeft zowel persoonlijke als sociale consequenties. Deze sociale encyclieken werpen het licht van het evangelie van Christus en de morele leer van de Kerk op veranderende sociale omstandigheden, om leiding en steun te geven aan christenen die hun geloof vorm willen geven in de wereld.

Hieronder volgt een opsomming van enkele belangrijke sociale encyclieken:

Rerum Novarum (Over de arbeidsvoorwaarde), 1891, paus Leo XIII. In wezen het begin van de moderne katholieke sociale leer, werkelijk baanbrekend. Andere sociale encyclieken hebben hierop voortgebouwd (zie hieronder). De encycliek bespreekt de hopeloze situatie van arbeiders in de tijd van de industriële revolutie, ging in op kwesties rond socialisme, ongelimiteerd kapitalisme, rechtvaardig loon, arbeidersrechten, mogelijkheid voor vakbonden, en een afschaffing van de klassenstrijd. Paus Leo XIII benadrukte als eerste de hoofdpunten die ten grondslag liggen aan de voorkeursoptie voor de armen.

Quadragesimo Anno (Over de hervorming van de sociale orde), 1931, paus Pius XI. Bij de herdenking van de 40ste verjaardag van *Rerum Novarum*, bood deze encycliek een aanpassing aan de veranderde situatie van arbeiders en industrialisatie en uit het felle kritiek op het communisme, onbeteugeld kapitalisme, klassenstrijd en ongelijkheden. Pius XI keurt de concentratie van economische macht af en roept op tot het herstel van de sociale orde, gebaseerd op onderlinge gelijkheid.

Mater et Magistra (Over het christendom en de sociale vooruitgang), 1961, paus Johannes XXIII. 70 Jaar na *Rerum Novarum* uitgekomen, kijkt deze encycliek naar de kerk als de "Moeder en Leraar", die de wereld oproept tot bevrijding en betere sociale relaties. Het kijkt naar wetenschap en technologie, bewust van de macht om de menselijke conditie te verbeteren, maar ook om de vrijheid van de mens te beperken. De paus riep regeringen op om de mensenrechten te waarborgen. Johannes XXIII sprak zijn bezorgdheid uit over de steeds groter wordende kloof tussen rijke en arme landen, over de hopeloze toestand van boeren en het platteland, en over de wapenwedloop. De encycliek roept de rijkere landen op om de armere te helpen.

Pacem in Terris (Vrede op aarde), 1963. Paus Johannes XXIII. Slechts twee maanden voor de dood van de paus uitgekomen is deze encycliek de eerste die gericht was aan "alle mensen van goede wil," in plaats van alleen aan katholieken. Als antwoord op de koude oorlog schetst de encycliek de condities voor blijvende wereldvrede. De encycliek vraagt een eerbiediging van mensenrechten en in een streven naar ontwapening roept Johannes XXIII op tot de oprichting van een wereldgezag dat zich ten dienste stelt van het universele algemeen welzijn. Hij veroordeelt de wapenwedloop en ondersteunt de inzet voor vrede.

Populorum Progressio (Over de menselijke ontwikkeling). 1967 Paus Paulus VI. Deze encycliek

onderzoekt de mondiale economie, benoemt de rechten van arbeiders op gepast werk, eerlijk loon, goede werkomstandigheden en om vakbonden op te zetten en er lid van te worden. Paulus VI noemt "ontwikkeling de nieuwe naam voor vrede", uit kritiek op een slechte vorm van economie die naar ongelijkheid leidt en ondersteunt nieuwe geïntegreerde en internationale verhoudingen.

Laborem Exercens (over Mensenarbeid), 1981, Paus Johannes Paulus II. Deze encycliek, die werd uitgegeven om de 90ste verjaardag van *Rerum Novarum* te herdenken, benadrukt weer de waardigheid van het werk en de arbeidersrechten en de prioriteit van werk boven kapitaal. Johannes Paulus II richt zich ook tot de arbeiders met een beperking en spreekt over emigratie, materialisme en de spiritualiteit van de arbeid.

Sollicitudo Rei Socialis (Over sociale bekommernis), 1987 door Paus Johannes Paulus II. Deze encycliek eert *Populorum Progressio* op zijn 20ste verjaardag, die solidariteit aanmoedigde als een noodzakelijk vereiste voor ons geloof en voor onze tijd. Johannes Paulus II bekritiseert de Oost-West blokken en andere "zondige constructies" die de ontwikkeling van de arme landen belemmeren en roept op tot solidariteit tussen rijke en arme landen.

Centesimus Annus (Het honderdste jaar), 1991 door Paus Johannes Paulus II. Op de honderdste verjaardag van *Rerum Novarum* kwam Johannes Paulus II terug op de zaken waarover Leo XIII had gesproken in zijn dagen. Het gaat in op de morele dimensie van het economische leven, de voordelen en beperkingen van de markt, de rol van handel en de verantwoordelijkheden en de beperkingen van de regering.

Evangelium Vitae (het Evangelie van het leven), 1995 door paus Johannes Paulus II. Hij benadrukt de opdracht het menselijk leven te beschermen; het spreekt over het kwaad van abortus, euthanasie en doodstraf, het roept de Kerk op om "mensen van het leven en voor het leven" te zijn.

Deus Caritas Est (God is liefde), 2005 door Paus Benedictus XVI. De eerste encycliek van Benedictus XVI benadrukt de connecties tussen de liefde tot God en de liefde tot de naaste. Benedictus schreef dat de Kerk naastenliefde net zo hoog acht als de heilige Schrift of de sacramenten. Hij plaatst de liefde voor de armen in het middelpunt van het katholieke leven.

Caritas In Veritate (Liefde in waarheid), 2009 door paus Benedictus XVI. Deze encycliek pakt de thema's van *Populorum Progressio* van Paulus VI op, over de huidige economie, armoede en ontwikkeling, algemene solidariteit, naastenliefde, gerechtigheid en het algemeen welzijn, rechten en plichten en zorg voor de schepping.

KOM IN ACTIE

Kom thuis in actie

Laat spontane ideeën opkomen over veranderingen die je kan maken, persoonlijk of als familie, om je eigen consumptie te verminderen om zo beter Gods schepping te kunnen beschermen. Hier zijn enkele ideeën, gebaseerd op hetgeen paus Franciscus in Laudato Si' opsomt: (nr. 211)

1. Gebruik minder papier en plastic producten, b.v. gebruik een waterfles die hergebruikt kan worden.
2. Verminder het watergebruik, b.v. neem kortere douches, doe de afwas met de hand, etc.
3. Kook niet meer dan je redelijkerwijze zult eten.
4. Scheidt het afval (compost).
5. Hergebruik (statiegeld)
6. Hergebruik in plaats van weg te gooien.
7. Gebruik het openbaar vervoer, carpool, ga te voet of met de fiets.
8. Wees zuinig met elektriciteit. Doe het licht uit wanneer je de kamer verlaat en schaf energiezuinige (spaar)lampen aan.
9. Plant bomen.

Kom in actie in je parochie, op school of op het werk

Laat spontane ideeën opkomen over welke institutionele veranderingen je kunt maken in je parochie, geloofsgemeenschap, school, werkterrein. Hier zijn enkele ideeën:

1. Wees ervan verzekerd dat in katholieke instellingen het leren over de zorg voor Gods schepping deel is van de vorming van zowel volwassenen als de jeugd.
2. Onderzoek het energieverbruik om te zien waar het verlaagd kan worden. Deze controle zal zowel de aarde als het budget ten goede komen!
3. Overweeg om naar zonne-energie over te gaan. Probeer uit te vinden welke pogingen er in je plaatselijke gemeenschap worden gedaan om gezamenlijk zonnepanelen in te kopen.
4. Voer een plan uit voor hergebruik en compostering.
5. Bij gelegenheden waarbij voedsel of drank wordt gebruikt en in cafetaria's, vervang wegwerpbekers en borden door afwasbaar of voor compost geschikt materiaal.
6. Geef wat over blijft van het eten aan de plaatselijk voedselbank of kook alleen wat je redelijkerwijze kunt eten.
7. Biedt werknemers een vergoeding aan voor het gebruik van openbaar vervoer of carpooling.
8. Spaar energie door b.v. de lichten en airconditioning uit te doen buiten de werktijden en koop energiezuinige apparatuur.
9. Plant bomen op de plek waar je werkt.
10. Doe de belofte van Sint Franciscus (zie hieronder).
11. Probeer uit te vinden welke pogingen er worden gedaan om zorg voor de schepping te dragen in je plaatselijke gemeenschap en doe er aan mee.
12. Probeer te weten te komen wat andere geloofsgemeenschappen in het land aan het doen zijn om voor Gods schepping te zorgen.

De Franciscus-eed (St. Francis Pledge)

In de V.S. stimuleert de Catholic Climate Covenant katholieken om de volgende eed af te leggen, als teken van hun bereidheid zich blijvend in te zetten voor de zorg voor de schepping.

We beloven om:

- te BIDDEN en ons te BEZINNEN op de plicht om voor Gods schepping zorg te dragen en om de arme en de kwetsbare mensen te beschermen.
- te LEREN en anderen te leren over de oorzaken en morele omvang van klimaatverandering.
- VAST TE STELLEN hoe wij als individuele personen en in onze gezinnen, parochies en andere groepen bijdragen tot klimaatverandering door ons eigen energiegebruik, consumptie, afval, enz.
- te HANDELEN door onze keuzes en gedrag te veranderen, de manieren waarop we bijdragen aan klimaatverandering terug te schroeven.
- VOORSTANDER ZIJN van katholieke principes en prioriteiten in discussies en besluiten omtrent klimaatverandering, vooral als die invloed hebben op arme en kwetsbare mensen.